

بررسی نسخ پزشکان متخصص مغز و اعصاب شهر شیراز

دکتر صادق ایزدی^۱، دکتر لیلا نیکنام^۲، دکتر سید رضا یزدان پرست^۳

مقاله کوتاه

چکیده

مقدمه: ارزیابی نسخه‌های تجویز شده توسط پزشکان، یکی از راه‌های ساده و مستند برای آشنایی با وضعیت درمانی در یک جامعه است. با در نظر گرفتن این واقعیات در این مطالعه، نسخ تجویز شده توسط متخصصین مغز و اعصاب شهر شیراز مورد بررسی قرار گرفت.

روش‌ها: در یک مطالعه‌ی توصیفی و مقطعی ۱۴۴۱۹ نسخه از میان نسخ تجویز شده توسط متخصصین مغز و اعصاب شهر شیراز به صورت تصادفی انتخاب شدند و اطلاعات زیر شامل تعداد دارو در هر نسخه، راه تجویز دارو، دسته‌ی دارویی و نام دارو جمع‌آوری گردید. سپس اطلاعات به دست‌آمده با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

یافته‌ها: متوسط ارقام دارویی در هر نسخه ۲/۷۲ قلم دارو به دست آمد. شایع‌ترین راه تجویز دارو به صورت خوراکی (۸۹/۱ درصد) و بعد تزریقی (۸۹/۹۹ درصد) بود. داروهای ضد تشنج شایع‌ترین رده‌ی دارویی تجویز شده (۳۸/۹۶ درصد) بود و در رده‌های بعدی داروهای ضد التهابی غیر استروئیدی (۱۵/۶۶ درصد) و داروهای ضد سیکوز (۱۰/۴۷ درصد) قرار داشت.

نتیجه‌گیری: این مطالعه نشان داد که میانگین ارقام دارویی تجویز شده در هر نسخه توسط متخصصین مغز و اعصاب به صورت قابل توجهی بالاتر از میزان توصیه‌شده توسط سازمان بهداشت جهانی و همچنین در مقایسه با کشورهای پیشرفته بود هر چند میزان داروهای تزریقی به نسبت متعادل و تا حدی قابل قبول بود.

واژگان کلیدی: نسخ، متخصصین مغز و اعصاب، شیراز

ارجاع: ایزدی صادق، نیکنام لیلا، یزدان پرست سید رضا. بررسی نسخ پزشکان متخصص مغز و اعصاب شهر شیراز. مجله دانشکده پزشکی اصفهان ۱۳۹۲؛ ۳۱ (۲۳۸): ۷۶۵-۷۶۱

مقدمه

نحوه‌ی صحیح و منطقی تجویز داروها و یا بالعکس تجویز غیر صحیح و غیر منطقی داروها در نسخ تجویز شده توسط پزشکان یکی از ابعاد بسیار مهم در طبابت می‌باشد.

تجویز ناصحیح و غیر منطقی داروها باعث اشکال در بهبودی بیماری‌ها، افزایش عوارض جانبی داروها،

افزایش هزینه‌های درمان، تحمیل هزینه‌های سنگین و بیهوده بر بیمار و سیستم دارو و درمان کشورها، افزایش تداخلات دارویی، کاهش پذیرش و مصرف دارو توسط بیمار می‌شود (۱-۲).

با وجود آموزش‌ها و تأکیدات فراوان برای تجویز منطقی داروها هنوز تجویز غیر اصولی داروها در سراسر جهان به خصوص در کشورهای کمتر

۱- استادیار، گروه نورولوژی، دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران

۲- دستیار، گروه نورولوژی، دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران

۳- پزشک عمومی، دانشکده‌ی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران

نویسنده‌ی مسؤول: دکتر صادق ایزدی

توسعه یافته مشاهده می شود (۳). کشور ما ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست. مطالعات محدودی در خصوص نحوه تجویز داروها و تداخلات دارویی در ایران صورت گرفته است که همگی مؤید اشکالات فراوانی در تجویز صحیح داروها توسط پزشکان می باشند (۴-۵).

یکی از ساده ترین و در عین حال مستندترین راه های بررسی الگوی تجویز دارو در یک جامعه، ارزیابی نسخه های تجویز شده توسط پزشکان است. یک نسخه در عین سادگی می تواند نشان دهندهی واقعیات بسیار زیادی در خصوص وضعیت آموزش پزشکی یک کشور باشد.

تعداد اقلام دارویی در هر نسخه و درصد نسخه های حاوی داروی تزریقی جزء شاخص های مهم نسخه نویسی هست که توسط سازمان بهداشت جهان مورد تأکید قرار گرفته است (۲).

با توجه به اهمیت این موضوع و توجه به این نکته که با در دست داشتن شواهد مستند در خصوص نحوه تجویز داروها توسط پزشکان در هر ناحیه می توان برنامه ریزی مناسب برای برطرف کردن اشکالات و نواقص موجود انجام داد، بر آن شدیم که مطالعه ای را برای بررسی نسخ تجویز شده توسط پزشکان متخصص مغز و اعصاب شهرستان شیراز انجام دهیم.

روش ها

در یک مطالعه ای توصیفی و مقطعی و گذشته نگر نسخ تجویز شده توسط پزشکان متخصص داخلی مغز و اعصاب در شهر شیراز در طی سه ماهه ی آخر سال ۱۳۹۰ و سه ماهه ی اول سال ۱۳۹۱ مورد

بررسی قرار گرفت.

نسخ بررسی شده شامل نسخه هایی بود که در دفترچه های بیمه های خدمات درمانی، تأمین اجتماعی و نیروهای مسلح نوشته شده بود و شامل نسخه های آزاد نبود.

این مطالعه با همکاری کمیته ی تجویز و مصرف منطقی داروی معاونت غذا و داروی دانشگاه علوم پزشکی شیراز صورت گرفت. در مجموع ۱۴۴۱۹ نسخه از بین نسخ تجویز شده به صورت تصادفی انتخاب و اطلاعات لازم جمع آوری گردید. شاخص های مورد بررسی شامل تعداد اقلام دارویی تجویز شده در هر نسخه، راه تجویز داروها (خوراکی یا تزریقی)، دسته ی دارویی، نام دارو و درصد بیشترین و پرهزینه ترین داروهای تجویز شده بود. اطلاعات گردآوری شده در کامپیوتر ثبت گردید. سپس اطلاعات گردآوری شده با استفاده از نرم افزار آماری SPSS نسخه ی ۱۶ (version 16, SPSS Inc., Chicago, IL) مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

یافته ها

در مجموع ۱۴۴۱۹ نسخه مورد ارزیابی و بررسی قرار گرفت. میانگین داروی تجویز شده در نسخه ها ۲/۷۲ قلم دارو در هر نسخه و میانگین قیمت داروهای تجویز شده در هر نسخه ۹۸۵۵۰ ریال بود. در مجموع ۲۱/۱۹ درصد نسخه های تجویز شده حاوی فقط یک قلم دارو بود و در ۱۱/۴۷ درصد نسخه های تجویز شده بیش از ۴ قلم دارو تجویز شده بود. حداکثر داروی تجویز شده در یک نسخه ۱۱ قلم دارو بود. از طرف دیگر در مجموع ۸/۹۹ درصد از نسخه های تجویز شده حاوی داروی تزریقی بود.

رده‌ی داروهای ضد افسردگی شامل سیتالوپرام و نورتریپلین نیز جزء داروهای بودند که به میزان زیادی برای بیماران تجویز شده بودند. این داروها هم اگر چه به صورت عمده برای بیماران دچار افسردگی تجویز می‌شوند ولی در بیماران نورولوژی هم کاربردهای زیادی برای درمان سر دردهای میگرن، سر دردهای تنشی و دردهای نوروپاتیک دارند (۵).

میانگین تعداد اقلام دارویی در هر نسخه در مطالعه‌ی حاضر ۲/۷ قلم دارو بود. در مطالعاتی که در سال‌های ۱۳۷۸ و ۱۳۸۱ در تهران انجام شد، میانگین اقلام دارویی تجویزی به ترتیب ۲/۶ و ۲/۸۵ بوده است (۶، ۴). در این مطالعات میزان داروهای تزریقی تجویز شده نیز به ترتیب ۳۹ و ۲۸/۹۶ درصد بوده است (۶، ۴). این رقم، در مطالعه‌ی حاضر فقط ۸/۹۹ درصد بود. میزان مصرف داروهای تزریقی در مطالعه‌ی استان کرمان ۴۲/۴ درصد بوده است (۷).

میانگین اقلام دارویی تجویز شده در هر نسخه در ۱۲ کشور در حال توسعه بین ۲/۲-۳/۸ و در کشورهای توسعه‌یافته ۲/۲-۱/۳ گزارش شده است. سازمان بهداشت جهانی میزان منطقی این شاخص را ۱/۶ عنوان کرده است (۸). در این مطالعه میانگین اقلام دارویی تجویز شده در هر نسخه توسط پزشکان متخصص مغز و اعصاب ۲/۷۲ به دست آمد که نشان‌دهنده‌ی بالا بودن این شاخص نسبت به کشورهای توسعه‌یافته و میزان توصیه‌شده سازمان بهداشت جهانی بود.

نتایج این مطالعه نشان داد که میزان داروهای تزریقی تجویز شده توسط متخصصین مغز و اعصاب در شهرستان شیراز تا حدودی قابل قبول می‌باشد ولی متأسفانه میانگین اقلام دارویی تجویز شده بالا می‌باشد.

بیشترین گروه داروهای تجویزی گروه داروهای ضد تشنج، ضد التهاب غیر استروئیدی (NSAIDs) یا (Non steroidal anti-inflammatory drugs)، ضد سایکوز، آنتی‌بیوتیک و استروئیدها بودند که به ترتیب ۳۸/۹۶، ۱۵/۶۶، ۱۰/۶۷، ۶/۵۳ و ۱۶/۳۰ درصد موارد را شامل می‌شد. در مجموع این ۵ رده‌ی دارویی ۸۸/۲۲ درصد داروهای تجویزی را شامل می‌شد. بیشترین داروی تجویز شده داروی سدیم والپورات ۲۰۰ میلی‌گرمی بود که ۱۱/۵۹ درصد بیماران این دارو را دریافت کرده بودند. در رده‌های بعدی داروهای سیتالوپرام و گاباپنتین قرار داشتند که به ترتیب ۱۰/۶۹ و ۹/۴۸ درصد بودند.

بحث

نتایج این مطالعه نشان داد که داروهای گروه ضد تشنج و به طور مشخص داروی سدیم والپورات پر مصرف‌ترین داروی تجویز شده برای بیماران مراجعه‌کننده به متخصصین مغز و اعصاب بود. از طرفی پر هزینه‌ترین داروی تجویز شده نیز نوع خارجی این دارو یعنی داروی دپاکین (Depakin) بود. از جمله دلایل عمده‌ی تجویز این دارو می‌توان به این موارد اشاره کرد: این دارو یکی از بهترین داروهای تجویز شده برای بیماران دچار بیماری صرع می‌باشد. به علاوه باز هم این دارو در چند سال اخیر یکی از بهترین و مؤثرترین داروهای موثر در درمان سر دردهای میگرن بوده است (۵). با توجه به این که تعداد بسیار زیادی از بیماران مراجعه‌کننده به متخصصین مغز و اعصاب دچار سر دردهای میگرنی یا تشنج می‌باشند، شاید علت اصلی تجویز زیاد این رده‌ی دارویی درمان این سر دردها باشد.

متخصص مغز و اعصاب تجویز شده است.

نتیجه گیری

مطالعه‌ی حاضر نشان داد که میزان متوسط ارقام دارویی تجویز شده در هر نسخه توسط متخصصین مغز و اعصاب بالا تر از میزان توصیه شده توسط سازمان بهداشت جهانی است. میزان تجویز داروهای تزریقی هر چند نسبت به سایر مطالعات انجام شده در ایران پایین است ولی باز هم بالا می باشد. بنابراین برنامه ریزی برای ارائه‌ی راه کارهای لازم جهت تجویز هر چه منطقی تر و علمی تر دارو توسط پزشکان لازم و ضروری می باشد.

تشکر و قدردانی

لازم است، از همکاری صمیمانه‌ی کمیته‌ی تجویز و مصرف منطقی داروی مدیریت غذا و داروی دانشگاه علوم پزشکی شیراز کمال تقدیر و تشکر را داشته باشیم.

در این مطالعه برای ۱۶/۳ درصد افراد داروهای کورتیک استروئیدی تجویز شده بود که با توجه به عوارض بسیار زیاد این داروها (پوکی استخوان، ضعف سیستم ایمنی، افزایش شانس عفونت‌ها، آب مروارید)، تجویز این میزان استروئید آن هم برای بیماران گروه مغز و اعصاب بسیار زیاد است. در مطالعه‌ی که در استان کرمان انجام شد، در ۱۱/۱۷ درصد موارد کورتیکواستروئید توسط پزشکان عمومی تجویز شده بود (۷). مصرف بیش از حد این دارو در مطالعات دیگری در سایر کشورها نیز گزارش گردیده است (۹).

از طرفی دیگر برای ۱۰/۶۷ درصد بیماران داروهای دسته‌ی آنتی ساینکوتیک تجویز شده بود. با توجه به عوارض زیاد این رده‌ی دارویی و این که مصرف عمده‌ی این رده‌ی دارویی در درمان اختلالات روان پزشکی می باشد، به نظر می رسد که این رده‌ی دارویی نیز بیش از حد توسط پزشکان

References

1. Barber N. What constitutes good prescribing? *BMJ* 1995; 310(6984): 923-5.
2. Laing R, Hogerzeil H, Ross-Degnan D. Ten recommendations to improve use of medicines in developing countries. *Health Policy Plan* 2001; 16(1): 13-20.
3. Nasiri M, Hamrang Kafi M. Evaluation of number and mean cost of drugs in prescriptions of specialist physician. *Journal of Public Health Insurance* 2001; 2: 56-7. [In Persian].
4. Dinarvand R, Nikzad A. Evaluation of prescription and usage of drug in Tehran. *Hakim Res J* 2000; 3(3): 224-30. [In Persian].
5. Pringsheim T, Davenport WJ, Becker WJ. Prophylaxis of migraine headache. *CMAJ* 2010; 182(7): E269-E276.
6. Cheraghali AH, Panahi Y, Alidadi A. Evaluation of prescriptions in pharmacy of Tehran medical sciences hospital. *Teb Tazkiyeh* 2002; 11(1): 30-6. [In Persian].
7. Gholamreza S, Meimandi MS. The quality of prescribing in general practice in Kerman, Iran. *Int J Health Care Qual Assur Inc Leadersh Health Serv* 2005; 18(4-5): 353-60.
8. Hogerzeil HV, Bimo, Ross-Degnan D, Laing RO, Ofori-Adjei D, Santoso B, et al. Field tests for rational drug use in twelve developing countries. *Lancet* 1993; 342(8884): 1408-10.
9. Imam AP, Halpern GM. Uses, adverse effects of abuse of corticosteroids. Part I. *Allergol Immunopathol (Madr)* 1994; 22(6): 250-60.

Assessing the Prescriptions of the Neurologists in Shiraz, Iran

Sadegh Izadi MD¹, Lila Niknam MD², Sayed-Reza Yazdanparast MD³

Short Communication

Abstract

Background: Assessment of prescriptions is a simple way to obtain valuable information about health system in a community. We conducted a descriptive-analytic study to assess the prescriptions of the neurologists in Shiraz, Iran, during the first 6 months of 2012.

Methods: In this descriptive cross-sectional study, data were collected by random selection of 14419 prescriptions of outpatients visited by neurologists practiced in Shiraz. The number of drug per prescription, rout of administration, drug category, and drugs' names were gathered. Also, the first 10 drugs with the highest using frequency were recorded.

Findings: Mean number of drugs per prescription was 2.72. Oral administration was the most frequent route (89.1%) followed by Injections (8.99%). Anticonvulsant drugs (38.96%) were the most frequently used drug group, followed by non-steroidal anti-inflammatory drugs (NSAIDs) (15.66%), and antipsychotics (10.67).

Conclusion: This study showed that the average prescribed drug by neurologist per prescriptions was high in comparison to recommended standard by WHO and in comparison to developed countries. Drugs for treatment of seizure and headache were the most frequently used ones. Percentage of encounter prescribed injections was relatively low and acceptable.

Keywords: Prescription, Neurologist, Shiraz, Iran

Citation: Izadi S, Niknam L, Yazdanparast SR. Assessing the Prescriptions of the Neurologists in Shiraz, Iran. J Isfahan Med Sch 2013; 31(238): 761-5

1- Assistant Professor, Department of Neurology, School of Medicine, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

2- Resident, Department of Neurology, School of Medicine, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

3- General Practitioner, School of Medicine, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

Corresponding Author: Sadegh Izadi MD, Email: izadisad@sums.ac.ir